

Marek Siewniak

Cięcie drzew i krzewów ozdobnych w obiektach

Kurier Konserwatorski nr 8, 18-23

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Cięcie drzew i krzewów ozdobnych w obiektach zabytkowych

Marek Siewniak

Obok zapewnienia lub/i poprawy warunków siedliskowych, cięcie jest jednym z głównych zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych. W ostatnich latach zmieniły się istotnie zasady cięcia drzew.

Wyróżniamy główne zakresy cięcia drzew.

- I. Cięcie pielęgnacyjne, wykonywane niejako „w interesie drzewa”. Celem cięcia pielęgnacyjnego jest rozwój i utrzymanie zdrowych, bezpiecznych oraz właściwych pokrojowo koron. Cięcie pielęgnacyjne zastępuje naturalne procesy odrzucania gałęzi.
- II. Cięcie bezpieczeństwa, wykonywane dla ograniczenia zagrożenia otoczenia przez drzewo.

Podział ten jest istotny ze względu na skutki dla drzewa, pozytywne w pierwszym, a negatywne w drugim przypadku. Przy czym konieczność wykonywania cięcia bezpieczeństwa jest z reguły konsekwencją braku lub niewłaściwej pielęgnacji albo zdarzenia losowego.

Zakres i cele cięcia pielęgnacyjnego uwzględnia aspekty fizjologii drzewa, biologii drewna i estetyki i obejmuje 5 czynności: usuwanie posuszu, chorych i obumierających gałęzi, prześwietlenie korony, korekcję korony, częściową redukcję korony i odtworzenie korony.

Przyjmuje się następujący podział gałęzi według grubości mierzonych u nasady:

Pęd	do 1 cm
Cienka gałąź	1,0-3,0 cm
Drobna gałąź	3,0-5,0 cm
Średnia gałąź	5,0-10,0 cm
Gruba gałąź (konar)	powyżej 10,0 cm

I. CIĘCIE PIEŁGNACYJNE

PODSTAWOWE RODZAJE CIĘCIA DRZEW OZDOBNYCH

1. Formowanie albo cięcie dekoracyjnych form. Nadawanie pożądanego kształtu i wielkości koronie jest zabiegiem wykonywanym w strefie najbar-

dziej witalnej, w zewnętrznych jej partiach. Regeneracja polega na krótkim przyroście licznych młodych pędów. Efektem jest zagęszczenie tzw. płaszcza korony i wycienienie jej wnętrza. Celem fizjologicznym jest zmniejszenie asymilacji i spowolnienie wzrostu roślin. Jest to cięcie dla uzyskania dekoracyjnych form topiarystycznych, żywopłotów, szpalerów, barokowych boskietów i szeroko rozumianej „zielonej architektury”. Właściwie wykonywane nie powoduje problemów statycznych ani fizjologicznych. Zabiegi te są pracochłonne i kosztowne. „Bogate” ogrodnictwo renesansu czy baroku uporało się z tym zabiegiem przy pomocy setek ogrodników. Dzisiaj pracę ułatwiają narzędzia elektryczne, spalinowe czy pneumatyczne.

Konsekwencją zaniechania systematycznego cięcia formującego jest niepożądane rozrastanie zregenerowanych pędów; rozwijają się duże, nadmierne gałęzie (kandelabry); powstają problemy statyczne. Sytuacje takie pojawiają się zarówno w wyniku zaniechań, jak i estetycznie uzasadnionych przekształceń stylowych.

2. Usuwanie posuszu. Ustawicznie muszą być usuwane suche i obumierające gałęzie, zwłaszcza wtedy, gdy ich opadanie stwarza zagrożenie dla otoczenia. Przeciwnie, w ustronnych zakątkach parków czy zieleńców suche gałęzie mogą być ze względów ekologicznych pozostawiane.

3. Prześwietlenie korony. Celem tego cięcia jest: zmniejszenie naporu oddziaływania wiatru, poprawa warunków świetlnych, zmniejszenie wilgotności wewnątrz korony, co sprzyja asymilacji i pogarsza warunki rozwojowe grzybów. Prześwietlenie wykonywane regularnie nie powinno przekraczać 5-10% maksymalnie do 15% masy asymilacyjnej drzewa. Prześwietlenie dokonywane jest równomiernie w całej koronie w obrębie gałęzi cienkich \varnothing 1,0-3,0 cm, drobnych gałęzi \varnothing 3,0-5,0 cm. Prześwietlenie nie może wpłynąć na pokrój drzewa.

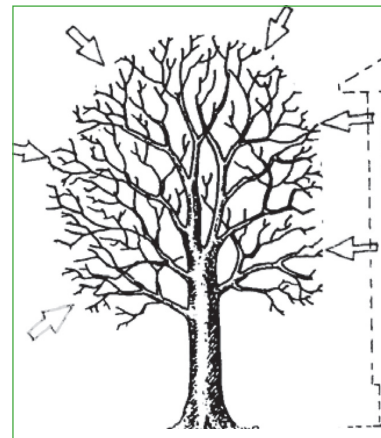
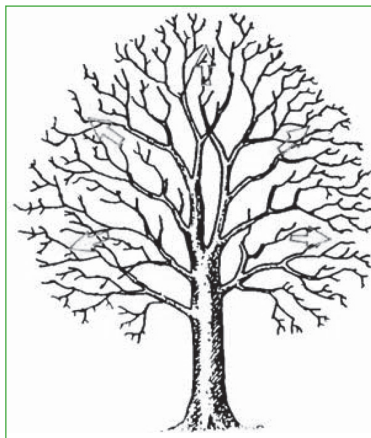
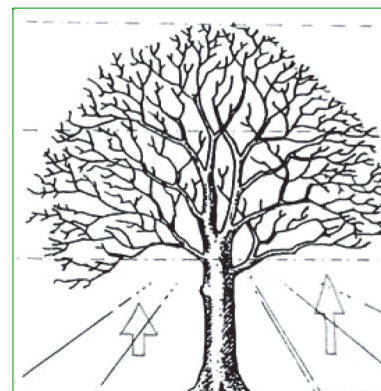
Drzewa stare poprzez prześwietlenie korony próbuje się pobudzić do regeneracji i odbudowy korony bliżej pnia. Z fizjologicznego punktu widzenia jest to skrócenie transportu wody. Jest to więc próba odmłodzenia albo rewitalizacji starego drzewa, o coraz mniej wydolnym systemie korzeniowym. Stwarza to jednocześnie możliwość przedłużania życia nawet ponad jego „normalnie” osiągalny wiek.

4. Korekcja korony. Dotyczy koron zdeformowanych w wyniku zaniedbań, źle ciętych albo odkształconych na skutek nienormalnych warunków, jak np. ocienienia, silnych wiatrów. Korekcja korony polega na usuwaniu niepotrzebnych pędów konkurencyjnych i zapobieganiu niepożądanym kierunkom jej rozwoju. W ramach korekcji korony podobnych zabiegów wymagają poszczególne gałęzie. Ten cel zmusza niekiedy do cięcia nawet średnich gałęzi (powyżej 5 cm Ø). Korekcja korony będzie konieczna w przypadku kolizji z budowlami, innym drzewem itd.

5. Częściowa redukcja korony. Wykonywana jest dla zmniejszenia jej wymiarów, odciążenia korony o tendencji wychylania się od pionu, czyli poprawienia statyki. Cięcie odbywa się w Ø 1,0-3,0 cm, drobnych gałęzi Ø 3,0-5,0 cm i ewentualnie średnich gałęzi Ø 5,0-10,0 cm. Zakres cięcia nie powinien przekroczyć 30% masy asymilacyjnej. Dla złagodzenia szoku wskazane jest rozważenie etapowania prac na kilka lat. Typowy pokrój powinien być zachowany, a korona rozwijać się dalej w sposób normalny. Nie wielka dopuszczalna deformacja nie powinna powodować problemów statycznych. Podstawowy cel to przywrócenie bezpiecznej statyki drzewa. Tutaj też należy wykonać cięcie dolnych gałęzi (podkrzesywanie) dla zapewnienia porządku przestrzennego i widoczności, złagodzenia konfliktów z budowlami, rzeźbami, uniknięcia konfliktów granicznych z sąsiadami, a także innymi drzewami. Pojawienie się silnych pędów regeneracyjnych, tzw. reiteratów, jest niekorzystne. Należy je na bieżąco usuwać.

6. Odtworzenie korony. Jest szczególnym rodzajem cięcia na drzewie, którego korona uległa zniszczeniu. Zniszczenie korony może nastąpić samorzutnie (w efekcie przypadku losowego) lub w wyniku świadomej redukcji korony („ogłowienia”). Pojawienie się reiteratów jest korzystne. Muszą one być przerzedzane a ich rozwój kontrolowany.

Oczywiście, poszczególne rodzaje pielęgnowania drzewa w praktyce zachodzą na siebie. Tzn. silne prześwietlenie przybiera znamiona odciążenia korony i może przechodzić w częściową redukcję korony. Cele cięcia zmieniają się częściowo wraz z wiekiem i stanem drzewa. Podczas gdy cięciu młodych drzewek przyświeca jako główny cel formowanie korony, drzewom dojrzałym należy się położenie nacisku na

1. Drzewo przed cięciem.

2. Podkrzesanie korony; do 30% korony, skrajnia pionowa dla pieszych i pojazdów.

3. Prześwietlenie korony; do 20% korony.

4. Redukcja korony z zachowaniem pokroju. Rys. 1-4 za: M. Siewniak, D. Kusche, *Baumpflege heute*, Berlin-Hannover 2009.

prześwietlenie i korekcję korony, a nawet częściową redukcję korony, natomiast przy drzewach starych, obok częściowej redukcji korony, konieczne będzie jej odtwarzanie.

7. Cięcie drzew iglastych. Drzewa iglaste źle znoszą cięcie i generalnie go nie wymagają – poza cięciem formującym. Słabo wytwarzają bariery ochronne. Znany objawem obronnym jest zalewanie ran żywicą. Stosunkowo najlepiej cięcie znoszą żywotniki, cisy, cyprysiki, modrzewie i dlatego często są używane do formowania strzyżonych żywopłotów i szpalerów. Oczywiście, ze względów kompozycyjnych i fizjologicznych, konieczne jest coroczne cięcie cienkich gałęzi. Najwłaściwsza pora cięcia drzew iglastych przypada na okres od początku maja do końca września.

8. Cięcie drzew łądnie kwitnących. Magnolie, jabłonie, śliwy, wiśnie najlepiej ciąć po kwitnieniu, na przełomie wiosny i lata. Często feralną reakcją śliw i wiśni na cięcie jest gumoza, dlatego można je wykonywać wyjątkowo np. w przypadku suchych gałęzi.

Zimozielone laurowiśnie najlepiej ciąć pod koniec zimy i na przedwiośniu.

9. Cięcie korzeni. Istnieje duże podobieństwo pomiędzy cięciem gałęzi i korzeni. Korzenie nie posiadają korowiny, chroniącej przed przesychnaniem i mrozem. Dlatego ich odkrycie i samo przycięcie powinno być wykonane natychmiast po odkryciu. Cięcie dokonywane jest przy pomocy ostrych sekatorów (ew. piłek ręcznych). Prace ziemne w obrębie systemu korzeniowego muszą być wykonywane ręcznie. Koparki rwą, szarpią i niszczą korzenie na długich odcinkach (powodując obsmyczenie drobnych korzeni wraz z włóśnikami). Wszelkie poszarpane korzenie muszą być przycięte gładko, prostopadle do osi korzenia. Przed ponownym zasypaniem powierzchni cięcia należy spryskać środkiem ukorzeniającym.

Cięcie grubych korzeni I rzędu jest identyczne jak ogławianie i jako takie niedopuszczalne. Przyjmuje się odpowiednio: korzenie cienkie \varnothing 0,1-0,5 cm, drobne \varnothing 0,5-2,0 cm, grube \varnothing 2,0-5,0 cm, najgrubsze powyżej 5,0 cm.

II. CIĘCIE DLA BEZPIECZEŃSTWA

Cięcie bezpieczeństwa to zakres prac koniecznych dla ograniczenia zagrożenia ludzi i mienia przez stare drzewa, które doznały zaniedbań pielęgnacyjnych lub z innych powodów stały się niebezpieczne („drzewo uszkodzone”). Niektórych zaniedbanych zabiegów na młodym drzewie, np. usunięcia pędów konkurencyjnych, nie można nadrobić zabiegami pielęgnacyjnymi. Konieczne zabiegi o charakterze amputacji muszą być wykonane natychmiast; są alternatywą dla usunięcia drzewa. Amputowane są grube gałęzie lub konary.

Cięcie grubych gałęzi, a nawet konarów, dokonywane jest przy konarach lub przy pniu. Dopuszczalna redukcja aparatu asymilacyjnego nie powinna przekroczyć 30% aparatu asymilacyjnego. Przy konieczności przekroczenia tej granicy redukcję należy rozłożyć na kilka lat. Deformacja pokroju drzewa jest nieunikniona; nie mogą być uwzględnione względy estetyczne. Uwzględnianie względów fizjologicznych drzewa jest możliwe tylko częściowo. Aspekty biologii drewna są niemożliwe do przestrzegania. Efektem cięcia bezpieczeństwa są drzewa zniekształcone, osłabione, o dużych ranach, narażone w nieograniczony sposób na szkodniki, choroby i biokorozje. Dalsza egzystencja drzew z amputowanymi konarami jest silnie skrócona. Drzewa takie stają się drzewami szczególnej troski i wymagają ustawicznej kontroli. Cięcie bezpieczeństwa wywołuje dwa przeciwstawne zjawiska. Z jednej strony poprawia naruszoną statykę, z drugiej – przyspiesza biokorozję drewna. Pojawienie się reiteratów, jako próbę odbudowy korony, można uznać za zjawisko korzystne.

Szczególnym rodzajem cięcia bezpieczeństwa jest cięcie polegające na redukcji niebezpiecznych partii silnie uszkodzonego lub zdeformowanego drzewa, zagrożonego „samozniszczeniem”. W tym przypadku celem jest przywrócenie statyki pnia i korony. Mówimy więc o cięciu odciążającym (zwanym nieraz też technicznym).

Zmniejszenie rozmiarów cięcia odciążającego jest często możliwe i celowe poprzez równoczesne zastosowanie mechanicznego zabezpieczenia korony.

Niedopuszczalne jest ogławianie drzew, polegające na całościowym usuwaniu górnych partii pnia lub konarów.

MECHANIKA I FIZJOLOGIA GAŁĘZI

Coroczne wzajemne obrastanie przyrostów na grubość gałęzi i pnia tworzy połączenie konstrukcyjne wewnątrz pnia i jest widoczne z zewnątrz, w postaci charakterystycznego zgrubienia zwanego **obrączką**, wokół nasady gałęzi. Wewnątrz pnia, wokół nasady gałęzi drzewo uruchamia mechanizm ochronny, polegający na tworzeniu chemicznej **strefy ochronnej**. Mechanizm ten uruchamiany jest wraz z procesem odrzucania gałęzi i trwa kilka, a czasem wiele lat. Odbywa się to w drewnie bielastym z żywymi promieniami drzewnymi. Drewno w tych partiach jest wysycane chemicznymi związkami i wytwarzana jest **bariera ochronna** przeciw przenikaniu grzybów do wnętrza pnia. Podczas cięcia nie może dojść do naruszenia albo zranienia tworzonej strefy ochronnej. Gatunki takie jak klony, graby, buki, dęby i lipy dobrze wykształcają bariery ochronne wokół pozostających nasad ciętych gałęzi (dobrze kompartmentalizują); natomiast kasztanowce, brzozy, jesiony, jabłonie, topole, wiśnie i wierzby – słabiej. W osłabionym stanie fizjologicznym różnice te zanikają.

Cięcie drzew jest ważnym i kreatywnym elementem uprawy drzew. Zarówno w swym aspekcie pielęgnacyjnym, jak i leczniczym musi być wykonywane w dostosowaniu do celu cięcia i stanu drzewa. Zakres i rozmiar cięcia w jego fizjologicznym wymiarze musi być dostosowany do stanu zdrowotnego, budżetu energetycznego, fazy rozwojowej i specyficznej konstrukcji i metamorfozy drzewa. Jego przekroczenie powiększa deficyt energetyczny, prowadzi do obumierania drzewa, do przyspieszenia biokorozji drewna. Należy zawsze rozważyć etapowanie cięcia oraz rekompensatę poprzez poprawę warunków siedliskowych.

Każde źle wykonane cięcie drzewa jest równoznaczne z jego uszkodzeniem lub zniszczeniem i powinno być traktowane jak naruszenie prawa.

Każdy zabieg cięcia jest stresem i ingerencją w fizjologię rozumianą jako bilans asymilacji i pogłębia

deficyt energetyczny drzewa. Cięcie korony oznacza redukcję masy asymilacyjnej, pociąga za sobą niedożywienie i samo dostosowującą się redukcję korzeni oraz innych organów i tkanek. Zakres cięcia jest pytaniem o możliwość regeneracji i czas jej trwania. Regeneracja jest rozumiana przede wszystkim jako odbudowa utraconych części i przywrócenie równowagi pomiędzy poszczególnymi organami. Proces regeneracji nie jest jednorazowy, tylko jest wieloletnim powtarzaniem i wzajemnym dostosowywaniem się wszystkich organów drzewa. Młode, witalne drzewa, rosnące w dobrych warunkach siedliskowych, regenerują łatwiej i szybciej. Odwrotnie drzewa stare, słabe, wegetujące w niekorzystnych warunkach miejskich, znoszą gorzej każdy stres.

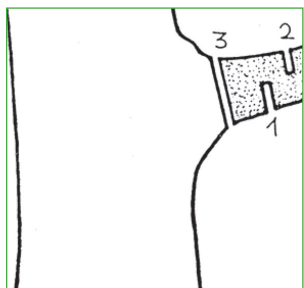
Poszczególne gatunki charakteryzują się różnicowanymi możliwościami regeneracyjnymi po redukcji korony. Lepiej regenerują lipy, klony jesionolistne, dęby, topole, wierzby, jesiony i cisy. Gorzej regenerują kasztanowce, robinie, iglicznie, wiązy, klony (z wyjątkiem jesionolistnych), buki, brzozy, orzechy, skrzydłorzechy, orzeszniki. Bardzo słabo regenerują wszystkie drzewa iglaste (z wyjątkiem modrzewi, żywotników i cisów). Drzewa egzotyczne zachowują się różnie, w zależności od stopnia dostosowania się do nowych warunków.

Cięcie gałęzi drzew zasiedlonych przez huby wpływa dodatkowo na ich „biologię drewna”. Przyspieszane są procesy zgnilizny drewna pnia przez huby.

Poprawa warunków siedliskowych, np. poprzez podlewanie w okresie letnim, poprawienie warunków glebowych, pomaga drzewu przeżyć stres.

TECHNIKA CIĘCIA

1. Skrócenie ciętej gałęzi

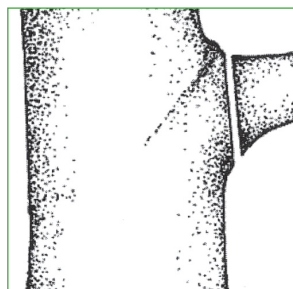
Dla uniknięcia uszkodzenia pnia (tzw. „obrywu”) cięta gałąź musi być wstępnie skrócona. Wykonuje się podcięcie **1**, następnie nadcięcie **2**. Dopiero pozostałą małą nasadę gałęzi usuwamy cięciem ostatecznym **3**.

2. Usuwanie gałęzi z widoczną obrączką

Płaszczyzna cięcia powinna znajdować się poza obrączką, tak aby nie doszło do naruszenia/zranienia drewna pnia.

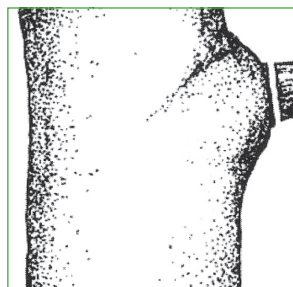
3. Usuwanie gałęzi bez widocznej obrączki

Płaszczyzna cięcia zaczyna się u góry na zewnątrz krawędzi kory i prowadzona jest jak najbliższej pnia, ale bez jego naruszenia.

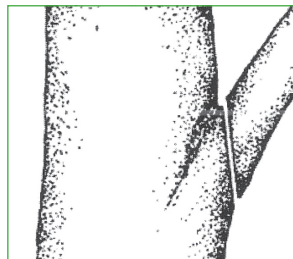
W przypadku wątpliwości lepiej jest prowadzić ją bardziej „na zewnątrz”.

4. Usuwanie suchej lub obumierającej gałęzi

Płaszczyzna cięcia powinna znajdować się jak najbliższej wydatnej obrączki (zwanej w tym stadium już „kołnierzem pożegnialnym”) i prowadzona bez jej naruszenia.

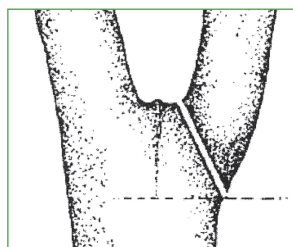
5. Usuwanie gałęzi z wrastającą krawędzią korowiny

Płaszczyzna cięcia zaczyna się u góry, tam gdzie zaczyna się krawędź korowiny, i jest prowadzona jak najbliższej pnia, bez naruszenia go.

Należy ciąć raczej pod niewielkim kątem od pnia.

6. Usuwanie jednej części współdominującego rozwidlenia

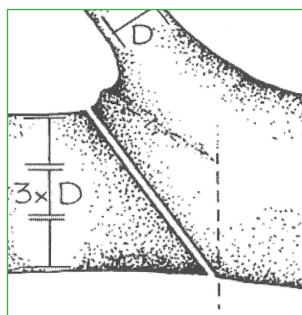
Pozostawiany element przyjmuje stopniowo funkcje dominującego przewodnika, a w rozwidleniu wytwarzana jest bariera ochronna. Korzystniejsze dla drzewa jest etapowane usuwanie

nie grubej gałęzi lub konaru, rozłożone na tym więcej lat, im grubszy jest usuwany konar czy gałąź.

Rozróżniamy dwa rodzaje rozwidlenia: „U” – gdy korowina wypychana jest do góry i tworzy zewnętrzną krawędź i „V” – gdy korowina wrasta pomiędzy rozwidlające się drewno.

7. Cięcie redukcyjne grubej gałęzi

Miejsce dokonania redukcji na konarze lub grubych gałęziach musi przypaść za (licząc od pnia) gałęzią o grubości przynajmniej 1/3 usuwanego konara. Po-

zostawiana gałąź musi zastąpić fizjologicznie usuniętą masę asymilacyjną i staje się gałęzią „napędową” całej regeneracji. W miarę możliwości powinna się ona znajdować z górnej strony powstającej rany, co ułatwi spływ asymilatów.

Cięcie redukcyjne konara może lub powinno być rozłożone na kilka lat.

Zaleca się wykonywanie cięcia drzew przy pomocy **ręcznych pił**. Bardzo przydatne są sekatory i piły ręczne na tyczkach. Powierzchnia cięcia powinna być gładka, a brzeg rany nieposzarpany. Zapewnić to mogą dobre, ostre brzeszczoty.

Ewentualne nierówności powierzchni i brzegi cięcia powinny zostać wyrównane ostrym nożem. Piły mechaniczne mogą być użyte wyłącznie do cięcia redukcyjnego konarów i ścinki drzew. Cięcie może być wykonywane techniką linową lub z podnośnika (niedopuszczalne są ciągle stosowane w parkach tzw. polskie drzewołazy).

Stres jest łatwiejszy dla drzewa do przeżycia, gdy cięcia wykonywane są w mniejszym zakresie, a części. Zalecane **turnusy cięcia** wynoszą dla drzew najmłodszych dwa lata, dla drzew młodych 4-5 lat, dla drzew dojrzałych 5-10 lat, a drzew starych 5-8 lat. Formowane żywopłoty i szpalery muszą być cięte corocznie, a figuralne *topiary* nawet dwukrotnie.

Najwłaściwsza **pora cięcia** z powodów fizjologicznych przypada na okres lata, po pełnym rozwoju liści. Drzewa są wtedy aktywne i dzięki temu najlepiej indukowane są mechanizmy ochronne wokół nasad ciętych gałęzi. Dotyczy to szczególnie gatunków reagujących „płaczem wiosennym”, m.in. klonów, brzoź, orzechów. Korzystna pora cięcia tych drzew, podobnie jak i bardzo słabych drzew-weteranów, przypada tuż po opadnięciu liści, kiedy gros materiałów zapasowych zostało już przemieszczonych do gałęzi, pnia i korzeni. Niekorzystne jest też wszelkie cięcie podczas opadania liści. Drzewa takie jak wiśnie i śliwy najłatwiej znoszą cięcie wykonane po przekwitnięciu. Tradycyjne cięcie zimą ma jedyną zaletę: uwidacznia wszelkiego rodzaju defekty strukturalne korony (aczkolwiek suche gałęzie „giną” w koronie). Usuwanie posuszu może być wykonywane przez cały rok.

Cięcia koron drzew i krzewów nie należy wykonywać w okresie lęgowym ptaków, jeżeli w koronach drzew i krzewów znajdują się ich gniazda. Zgodnie z art. 52 ustawy o ochronie przyrody okresem ochronnym ptaków jest czas pomiędzy 1 marca a 15 października. W tym czasie obowiązuje bezwzględny zakaz niszczenia gniazd, ostoi, siedlisk i jaj. Za zniszczenie miejsc lęgowych ptaków i lęgów ptasich

dokonujący lub zlecający prace, w wyniku których naruszone zostaną powyższe nakazy, pociągnięty zostanie do odpowiedzialności karnej.

Zabezpieczanie rany różnorodnymi dotychczasowymi środkami jest niepotrzebne, a nawet niewskazane. Przy cięciu letnim (od maja do września) można całkowicie zaniechać malowania ran. Pokrywanie powierzchni rany żadnym z dotychczas stosowanych środków nie zabezpiecza przed infekcją z zewnątrz, za to poprawia warunki rozwoju grzybów już dokonujących rozkładu drewna w ciętej gałęzi. Odslonięte drewno usuniętej gałęzi powinno jak najszybciej przesycać. Brzeżne partie dużych ran po cięciu grubych gałęzi mogą być malowane środkami ogrodniczymi. Zabezpiecza to odslonięte żywe tkanki, tzn. miazgę, łyko i promienie drzewne przed wyschnięciem i przyspiesza rozwój tkanki przyrannej (kalusa).

NAJWAŻNIEJSZE BŁĘDY POPEŁNIANE PRZY CIĘCIU DRZEW

1. Zbyt intensywne cięcie, tzn. usunięcie powyżej 50% korony masy asymilacyjnej, równoznaczne jest ze zniszczeniem drzewa. Tylko młode, witalne drzewa są w stanie przeżyć taką redukcję. Starsze drzewa po takim zabiegu zaczynają obumierać.
2. Zdeformowanie pokroju drzew, np. przez ogłowiecie, nadmierne podkrzesanie.
3. Cięcie zbyt grubych gałęzi w ramach cięć pielęgnacyjnych.
4. Smarowanie ran po ciętych gałęziach środkami impregnacyjnymi lub tworzącymi nieprzepuszczalne warstwy (stosowanie innych środków jest niepotrzebne).
5. Pozostawienie ciętego drzewa bez dalszej kontroli i opieki.
6. Stosowanie tzw. drzewołazów jest niedopuszczalne (ewentualnie dopuszczalne użycie tylko do ścinki drzew).

Niektóre błędy są równoznaczne ze zniszczeniem drzewa i powinny pociągać za sobą konsekwencje prawne.

CIĘCIE KRZEWÓW

Krzewy nie posiadają pnia, nie osiągają większej wysokości i dzięki temu nie stwarzają zagrożenia dla otoczenia. Krzewy też wymagają cięcia. Cele cięcia krzewów można podzielić na:

- cięcie po posadzeniu
- cięcie dla zapewnienia funkcji
- cięcie odmładzające albo zachowawcze.

Cięcie po posadzeniu wykonywane jest bezpośrednio po posadzeniu i powinno ułatwić przyjęcie się rośliny. Może być silniejsze przy sadzeniu krzewów z gołym korzeniem, a mniejsze lub wręcz niekoniecz-

ne przy sadzeniu z bryłką lub z pojemnika. Celem jest dostosowanie korony do zniszczeń korzeni.

Cięcie dla zapewnienia funkcji, czyli podstawowe cięcie. Jest to najtrudniejsze zadanie, wymagające znajomości roślin i kunsztu ogrodniczego. Muszą być wzięte pod uwagę właściwości i zalety zdobnicze różnych gatunków, np. zróżnicowana pora kwitnienia, tj. czy roślina kwitnie wiosną, latem czy jesienią, różne umiejscowienie pąków kwiatowych, tj. na pędach jednorocznych, dwuletnich czy starszych, okres dekoracyjności owoców, czy owoce zapewniają pożywienie zimowe ptakom. Oczywiście musi być uwzględniony pokrój krzewów, a usunięte te pędy, które rozwijają się niezgodnie z typowym dla gatunku wzrostem.

Krzewy kwitnące wczesną wiosną na pędach zesłorocznych, np. forsycje, jaśminowce, oczary azjatyckie, porzeczkę krwistą, krzewuszkę, tawuły norweskie, tawuły wczesne, tawuły van Houtte'a, tniemy na wiosnę po zakończeniu kwitnienia.

Krzewy kwitnące latem lub jesienią na pędach tegorocznych, jak budleje, tawuły japońskie, nibywierzbolistne, tniemy na wiosnę (w lutym i marcu), tj. przed okresem wegetacyjnym.

Krzewom uprawianym dla dekoracyjnych owoców, np. wielu kalinom, irgom, mahoniom, zaraz po kwitnieniu pozwalamy zawiązać owoce, a cięcia dokonujemy wczesną wiosną.

Niektórym krzewom o kwiatach wybitnie dekoracyjnych a obfitych, suchych owocostanach, raczej o przykrym widoku, usuwamy zawiązki owocostanów zaraz po przekwitnięciu (dotyczy to popularnych lilaków, jaśminowców). Dzięki temu krzewy kwitną obficie w roku następnym.

Zapewnienie dobrego stanu żywopłotów, figur topiarystycznych itp. wymaga regularnego cięcia, nieraz nawet dwukrotnego w ciągu roku. Krzewy o liściach sezonowych najlepiej ciąć na wiosnę. Krzewy o liściach zimozielonych lub półzimozielonych tniemy pod koniec zimy (lepiej nie używać nożyc, zwłaszcza elektrycznych, uszkadzających liście). Szczególnego cięcia wymagają krzewy prowadzone w formie szpalców rozpinanych na murach i konstrukcjach.

Dodatковым celem cięcia podstawowego jest prześwietlenie krzewów; poprawiamy w ten sposób warunki kwitnienia. Usuwa się też przy okazji pędy chore, suche, krzyżujące się itd. Gatunki o dużych przyrostach rocznych, np. budleje Dawida, wymagają silnego cięcia podstawowego. Silne cięcie zwiększa atrakcyjność malowniczego zabarwienia kory pędów np. derenia białego odmiany syberyjskiej albo odmiany złotokora derenia rozłogowego.

Gatunki o mniejszych przyrostach rocznych, np. hibiskusy, hortensje, kaliny, irgi – zwłaszcza zimozie-

lone, ostrokrzewy, jaśminy, mahonie, perukowce, pigwowie, szczydrzeńce, przycina się nieznacznie.

Cięcie odmładzające albo zachowawcze wykonywane jest ciągle na starych krzewach zarówno soliterowych, jak i w powierzchniowych zakrzewieniach. Celem jest przedłużenie życia krzewów i zachowania ich właściwego stanu zdrowotnego oraz wyglądu i pokroju. Usuwa się pędy najstarsze, tzw. stare drewno. Krzewy pobudzone są w ten sposób do regeneracji i rozwijają nowe, młode pędy. Wybrane grube pędy wycinamy sekatorem na wysokości ok. 30 cm nad ziemią. Wycinamy co roku ok. 30% najstarszych pędów. Usuwamy też pędy obumierające, chore, pokładające się, krzyżujące się itd. Przy dużych zakrzewionych powierzchniach zabieg taki może być przeprowadzany co dwa albo nawet co trzy lata, ale wtedy odpowiednio intensywniej. Zapewnia to zachowanie ciągłości zakrzewienia. Usunięcie wszystkich pędów krzewu jest niewłaściwe. Przez okres dwóch-trzech lat brakuje zakrzewienia. Regenerujący się krzew wytwarza dużo odrostów, które wymagać będą zwiększonych nakładów dla ich kilkuletniego przerzedzania.

W przypadku losowego zdarzenia, np. wymarzenia krzewu soliterowego lub całego zakrzewienia, trzeba usunąć wszystkie wymarzniete pędy, licząc się z tym, że krzewy zregenerują.

Odbudowa krzewu trwa kilka lat i polega na stopniowym usuwaniu nadmiernych pędów.

Cięcia krzewów można dokonywać przez cały rok. Tradycyjna pora jesień – wiosna nie powoduje kolizji z lęgami ptaków, poza tym lepiej widoczny jest stan pędów. Celem towarzyszącym jest prześwietlenie krzewów.

Cięcie krzewów soliterowych powinno stale zapewnić typowy dla gatunku/odmiany pokrój. Cięcie krzewów tworzących powierzchniowe zakrzewienia ma na celu zagwarantowanie trwałego, równomiernego pokrycia.

Właściwe narzędzia do cięcia krzewów to sekatory i piły ręczne. Do cięcia żywopłotów przydatne są nożyce. Nożyce elektryczne lub spalinowe ułatwiają pracę, ale przy braku wprawy łatwo można zdeformować kształty. Do uzyskania równych brzegów i powierzchni żywopłotów stosuje się napinane sznury lub przygotowane szablony pokrojowe.

LITERATURA

- S. Bradley, *Przycinanie drzew i krzewów*, Warszawa 2006.
European Treeworker, European Arboricultural Council, Berlin-Hannover 2002.
M. Siewniak, Marg. Siewniak, *Cięcie drzew, krzewów i pnączy. Przewodnik dla arborysty*, Kluczbork 2009.
M. Siewniak, D. Kusche, *Baumpflege heute*, Berlin-Hannover 2009